

dr Ewa Mataczyńska, ekspert, Instytut Polityki Energetycznej im. Ignacego Łukasiewicza

Lokalna społeczność energetyczna w Pakiecie zimowym - możliwości implementacji w Polsce

Inicjatywy lokalne uważają, że potrafią lepiej sobie radzić organizując zrównoważoną produkcję energii na szczeblu lokalnym dla zaspokojenia potrzeb określonej społeczności. Ważnym czynnikiem rozwoju tego rodzaju struktur jest silne zaangażowanie obywateli tworzących spójność społeczną, pobudzającą lokalną aktywność gospodarczą. Lokalne inicjatywy są organizowane w dowolnej formie osoby prawnej, takiej jak korporacja czy fundacja.¹ W prawie polskim, wprowadzona nowelizacją ustawy o odnawialnych źródłach energii, instytucja klastra energii, nie daje mu osobowości prawnej.² Klaster jest jednak reprezentowany przez koordynatora, którym powinien być podmiot posiadający osobowość prawną.

Mając na uwadze zarówno kolejne, nieuniknione zmiany na rynku energii elektrycznej prowadzące do przebudowania obecnie funkcjonującej struktury systemu energetycznego, jak i zmiany legislacyjne nadążające za potrzebami transformacji rynku, warto zadać pytanie, czy nowe regulacje na szczeblu unijnym i krajowym zdążają w tym samym kierunku? Czy może się wykluczają lub podążają różnymi ścieżkami, które jednak są od siebie oddalone na tyle, że nie będzie możliwe nakreślenie dla nich wspólnych punktów przyszłej implementacji.

Wprowadzone do projektu ustawodawstwa unijnego zagadnienie funkcjonujących w wielu krajach Unii Europejskiej inicjatyw obywatelskich pod nazwą lokalnej społeczności energetycznej (*ang. Local Energy Communities - LEC*)³ można utożsamić między innymi ze znanym pojęciem mikro sieci,

czyli wydzielonych technicznie obszarów bilansujących się lokalnie⁴.

Takie spojrzenie jednak nie oddaje wszystkich aspektów związanych z lokalną społecznością energetyczną. Społeczności te bowiem należy widzieć raczej jako wirtualne miejsca dostarczania oraz produkcji energii elektrycznej (mówiąc o energii w takiej społeczności mamy na myśli również inne jej źródła nie tylko energię elektryczną, jednak w artykule zwrócono szczególną uwagę na energię elektryczną) na wybranym, z góry określonym lokalnym obszarze, nie zaś technicznie wydzieloną część sieci.

■ Własność sieci elektroenergetycznych

Oprócz samej definicji lokalnej społeczności energetycznej, projekt dyrektywy wskazuje szereg udogodnień ja-

kie każde państwo członkowskie musi zapewnić do ich rozwoju.

Z pewnością do najważniejszych należy zaliczyć uprawnienie lokalnej społeczności energetycznej do posiadania, ustanawiania lub dzierżawy sieci oraz do niezależnego zarządzania nimi (art. 16, ust. 1a, Dyrektywy⁵).

Sieci elektroenergetyczne stanowią podstawowy element umożliwiający prowadzenie działalności na rynku energii. Na chwilę obecną ze względu na brak technologii umożliwiającej bezprzewodowe przesyłanie wyprodukowanej energii elektrycznej na dużą odległość, działalność dystrybucyjna oparta jest na przesyłach i dystrybucji z wykorzystaniem linii elektroenergetycznych. Historycznie w Polsce, niemal w całości linie te należą do Operatora Systemu Przesyłowego (OSP) oraz Operatorów Systemów Dystrybucyjnych (OSD). Budowa, modernizacja oraz utrzymanie

i zarządzanie infrastrukturą przesyłową i dystrybucyjną jest niezwykle kosztowne, wymagające rozbudowanych jednostek organizacyjnych, spełniających normy bezpieczeństwa i dbających o zachowanie parametrów jakościowych dostarczanej energii, jak również gwarantujących ciągłość dostaw. Zasady oraz obowiązki nałożone na właściciela sieci elektroenergetycznej szczegółowo określa w Polsce ustawa Prawo energetyczne. Z pewnością własna infrastruktura wydaje się być właściwym rozwiązaniem, jednak z ekonomicznego punktu widzenia nieopłacalnym dla wszystkich członków lokalnej społeczności. Na nich bowiem przeniesione zostaną koszty jej funkcjonowania, co oznacza, że do rozliczeń odbiorców i wytwórców w obrębie klastra energii doliczone zostaną składniki utrzymania majątku sieciowego i zarządzania nim. Mając na uwadze powyższe, należy jednoznacznie wskazać, że przejęcie przez lokalną społeczność energetyczną tak dużych obowiązków wydaje się być nieracjonalne z punktu widzenia celów, dla których lokalna społeczność jest tworzona.

■ Uczestnictwo w rynku energii

Akcjonariusze bądź członkowie lokalnej społeczności energetycznej nie tracą swoich praw jako konsumenci gospodarstw domowych oraz aktywni konsumenci. Oznacza to, że konsument zachowuje między innymi prawo do zmiany sprzedawcy. Teoretycznie, jeżeli lokalna społeczność prowadzi działalność w zakresie sprzedaży energii elektrycznej co oznacza, że posiada stosowne koncesje do prowadze-

nia takiej działalności, inaczej mówiąc nabywa prawa sprzedawcy na rynku energii, użytkownik systemu decydując się na przystąpienie do lokalnej społeczności jednocześnie zmienia sprzedawcę na lokalną społeczność, zatem skorzystał z prawa do zmiany sprzedawcy. Warto jednak się zastanowić, czy jest to warunek konieczny do przyłączenia się do wspólnoty jako jego pełnoprawny członek. Skoro celem społeczności jest takie prowadzenie działalności wytwórczo-handlowej na lokalnym terenie, czyli blisko konsumentów, aby z jednej strony przynosiła ona korzyści poszczególnym członkom tej społeczności, a z drugiej całej społeczności, to czy członek społeczności nie kupujący energii wyprodukowanej i sprzedawanej w ramach społeczności pozostaje ciągle jej pełnoprawnym członkiem? W takiej sytuacji wydaje się, że zmiana sprzedawcy na innego dostępnego na rynku, jest równoznaczna z rezygnacją z uczestnictwa w lokalnej społeczności energetycznej.

Na chwilę obecną inicjatywy klastrów na terenie Polski tworzą się w oderwaniu od wiedzy i woli lokalnych odbiorców zużywających energię w niewielkich gospodarstwach wiejskich, czy w małych mieszkaniach w blokach. Decyzję na temat przystąpienia poszczególnych gmin do klastra podejmuje wójt lub burmistrz gminy poprzez deklarację uczestnictwa w porozumieniu klastrowym. Czy jednak jest to wola wszystkich jej mieszkańców?

Wydaje się, że w całym procesie tworzenia klastrów energii zapomniano o najważniejszym jej elemencie jakim są zwykli mieszkańcy gminnych wiosek. Bez nich, nie będzie możliwości stworzenia efektywnie zarządzanego

lokalnego obszaru, któremu przypisuje się rolę inicjatora w zakresie tworzenia nowego modelu funkcjonowania systemu elektroenergetycznego.

■ Podsumowanie

Pakiet zimowy w części związanej z lokalnymi społecznościami energetycznymi wydaje się zdążać w kierunku, który będzie wspierał rozwój lokalnych inicjatyw. Propozycje zapisów w prawodawstwie unijnym są niezwykle istotne z punktu widzenia Polski, która jeszcze przed ich opublikowaniem, wprowadziła pojęcia klastra energii, rozpoczynając tym samym niezwykle ożywioną dyskusję na temat dalszego rozwoju tego rodzaju przedsięwzięć. Należy jednak mieć na uwadze, że Pakiet zimowy zawiera jedynie propozycje, które są na etapie dyskusji i modyfikacji. Na chwilę obecną trudno jest określić ostateczny kształt tych zapisów. Z tego względu wydaje się słuszne, że na rynku krajowym koncepcja klastrów została wprowadzona w fazę projektów, na podstawie których będzie można ukształtować przyszłe regulacje. Ważne, żeby te regulacje wpisały się w ostatecznie przyjęte w dyrektywach zapisy. Szkoda byłoby bowiem, aby trud włożony przez lokalne społeczności w rozwój inicjatyw, nie znalazł wystarczającego poparcia ze strony zapisów prawa unijnego.

Pełna i bezpłatna wersja analizy dostępna na stronie Instytutu Polityki Energetycznej im. Ignacego Łukasiewicza: www.institutpe.pl (zakładka: Publikacje).

□

1) Timmerman W., 2012, Energy Management Services for Prosumer Communities, Flexines, <http://www.flexines.org/publicaties/eindrapport/BIJLAGE13.pdf>, [dostęp: 15.09.2017].

2) Ustawa OZE, 2016, Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii, Dz.U. 2015 poz. 478, Warszawa. <http://www.flexines.org/publicaties/eindrapport/BIJLAGE13.pdf>, [dostęp: 15.09.2017].

3) Dyrektywa Art. 2 ust. 7) „lokalna społeczność energetyczna” oznacza: stowarzyszenie, spółdzielnię, spółkę osobową, organizację niekomercyjną lub inną osobę prawną, która jest skutecznie kontrolowana przez lokalnych udziałowców lub członków, zwykle zorientowana bardziej na wartość niż na zyski, zaangażowana w wytwarzanie rozproszone i w pełni funkcji operatora systemu dystrybucyjnego, dostawcy lub koncentratora na szczeblu lokalnym, w tym w wymiarze transgranicznym.

4) Mataczyńska E., 2017, Klasy energii - korzyści i szanse realizacji, Instytut Polityki Energetycznej im. Ignacego Łukasiewicza, Rzeszów.

5) Dyrektywa - Directive of the European Parliament and the Council on common rules for the internal market in electricity, European Commission, Brussels, 30.11.2016 COM(2016) 864 final 2016/0380 (COD)).